

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Artikel: Duch in Phnom Penh. Van genocidale gevangenisdirecteur tot compassievol christen?

Auteur: Wouter Padmos

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 39.3, pp. 193-205.

© 2017 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Abstract: Kaing Guek Eav, alias Duch, was the chief of the torture and interrogation prison S-21 in Phnom Penh, Cambodia, where during the rule of the Khmer Rouge (1975-1979) at least 12.272 people were killed. More than 30 years after the end of the Khmer Rouge rule he was tried before the ECCC (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia). Duch united in him very versatile characteristics that are unusual for genocide perpetrators. His admission of responsibility for his deeds and his expressions of grief and sorrow in combination with him pleading for his immediate release is puzzling, but explicable nonetheless. With both admitting his legal responsibility and denying his actual responsibility he tried to avoid a long prison sentence. His expression of grief is explicable by both wanting to reduce his time in prison and his conversion to Christianity.

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

DUCH IN PHNOM PENH

Van genocidale gevangenisdirecteur tot compassievol christen?

Wouter Padmos

‘Ik accepteer dat ik moreel verantwoordelijk ben voor de misdaden begaan door het regime van de Communistische Partij van Kampuchea. Ik wil hiervoor mijn verdriet en rouw uitspreken. (...) Ik wil [verder] duidelijk maken dat ik verantwoordelijk ben voor de misdaden die begaan zijn in de S-21-gevangenis, in het bijzonder de martelingen en executies die hier plaatsvonden. Aan de nabestaanden wil ik mijn diepe verontschuldigingen aanbieden.’¹

Deze woorden sprak Kaing Guek Eav (1942), alias Duch [spreek uit: Doik], op 31 maart 2009 uit in de Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia (ECCC), de rechtbank die de oorlogsmisdaden die zijn begaan tijdens het regime van de Rode Khmer in Cambodja berecht. Tussen 1975 en 1979 kwamen naar schatting twee miljoen mensen om, wat gelijk staat aan een kwart van de Cambodjaanse bevolking.² Als directeur van de martelgevangenis S-21 (ook bekend onder de naam Tuol Sleng) was Duch verantwoordelijk voor de dood van minimaal 12.272 vermeende politieke vijanden.³ Hij was de eerste die verantwoordelijk werd gehouden voor de misdaden die tijdens het Rode Khmerregime gepleegd zijn.⁴

Verantwoordelijkheid erkennen en spijt betuigen zijn zeldzaamheden bij massamoordenaars. Geen van de tot nu toe berechte daders van het Rode Khmerregime heeft berouw getoond en ook bij andere massamoorden en genocides is het uitzonderlijk.⁵ De motivatie hiervoor is dat daders proberen zo min mogelijk straf te krijgen. De zaak van Duch lijkt een uitzondering te vormen op deze regel. Hoe laten zijn daden tijdens de Cambodjaanse genocide en zijn berouwvolle houding tijdens zijn rechtszaak zich verklaren? Dit artikel besteedt aandacht aan zo veel mogelijk aspecten die kunnen helpen met de analyse hiervan.

DUCH EN ANDERE DADERS

Veel bekentenissen van genocidale daders passen in eenzelfde soort schema. De persoon in kwestie ontkent verantwoordelijk te zijn voor de gepleegde misdaden (hij of zij volgde immers slechts orders op), betuigt derhalve geen spijt en zegt slechts een radertje in het systeem te zijn geweest.⁶ Deze facetten hangen samen: als deze persoon slechts deed wat er aan hem werd opgedragen door zijn superieuren, pleit dat deze persoon in ieder geval deels vrij van morele verantwoordelijkheid. Bij gebrek aan verantwoordelijkheid is het ook niet nodig spijt te betuigen of excuses aan te bieden.

De bekentenissen van Duch omvatten het tonen van berouw en het nemen van verantwoordelijkheid voor de gruwelen die zich hebben afgespeeld binnen de muren van de S-21-gevangenis in Phnom Penh. Tegelijkertijd nam hij op geraffineerde wijze afstand van de beschuldigingen van de rechtbank. Allereerst bepleitte Duch zelf slachtoffer te zijn geweest van de Rode Khmer, in die zin dat hij in de gevangenis niet veel anders kon doen dan orders van zijn superieuren opvolgen. Ten tweede zei hij niet onder de jurisdictie van de rechtbank te vallen. Op grond van deze redenen betoogde Duch dat hij niet schuldig was en dat hij vrijgelaten diende te worden.⁷

De daden waarvoor de ECCC Duch wilde berechten waren niet gering. Jarenlang was hij hoofd van de veiligheidspolitie en directeur van S-21,



Duch als directeur in de S-21-gevangenis.
(bron: Documentation Center of Cambodia)

codenaam voor een gevangenis in het hart van de hoofdstad Phnom Penh waar politieke tegenstanders, vaak uit de partij zelf, naartoe werden gebracht om daar door het personeel tot een bekentenis te worden gedwongen en daarna vermoord te worden. Schattingen van het minimumaantal doden lopen uiteen van 12.272 tot 14.000.⁸ Slechts een handvol gevangenen overleefde de gevangenis.

Wat stelde deze voormalig wiskundeleraar in staat om zo nauwgezet de dood van zoveel onschuldigen te organiseren en te overzien? Hoe werd deze schijnbaar gewone man een genocidaal dader? Intuïtief lijkt men doorgaans te denken dat hij wel een psychopaat moet zijn geweest. Hoe kwam hij er anders toe om zoveel mensen de dood

in te jagen? Deze intuïtie is ook geruststellend: het zorgt ervoor dat we een afstand kunnen scheppen tussen onszelf en de plegers van dit soort daden. 'Wij' zouden nooit dergelijke daden hebben begaan, 'zij' zijn monsters die dat wel hebben gedaan.⁹

De werkelijkheid is onrustbarend. Het aantal pathologische gevallen is in een groep van genocidale daders niet veel groter dan in een normale groep. Dat was de conclusie waartoe Hannah Arendt in haar boek *Eichmann in Jeruzalem*, over het proces tegen Adolf Eichmann, kwam: Eichmann was eigenlijk een doodnormale man.¹⁰ Hiermee formuleerde Arendt

een contra-intuïtieve gedachte die desalniettemin sinds jaren een consensus binnen genocidestudies is: veel meer mensen dan we in eerste instantie zouden denken zijn in staat dit soort gruweldaden te plegen, en meestal zijn dat geen sadisten of psychopaten.¹¹

Dit is een zeer ongemakkelijke gedachte, maar in de loop van de jaren is dit idee steeds beter ondersteund door vele studies. Een van de centrale teksten in dit veld is *Ordinary Men* van historicus Christopher Browning.¹² Naar aanleiding van zijn onderzoek naar het Duitse reserve politiebataljon 101 en de moordpartijen die zij aanrichtten in het oosten van Polen tijdens de Tweede Wereldoorlog, concludeerde Browning dat veel van de door hem onderzochte daders niet bijster ideologisch bevolgen of anderszins meer gemotiveerd waren om te moorden. De ietwat provocerende titel verwijst dan ook naar de daders: het waren gewone mannen, die in de buitengewone situatie waarin zij terechtkwamen dikwijls de gruweldaden aan het oostfront begingen.¹³

Zoals zoveel invloedrijke werken is ook *Ordinary Men* naast veel geprezen ook veel bekritiseerd. Socioloog en psychoanalyticus Abram de Swaan bekritiseerde Browning bijvoorbeeld om zijn situationisme: Browning legt volgens De Swaan te sterk de nadruk op de directe omgeving van de daders, waardoor hij een aantal aspecten uit het oog verliest. Zo heeft Browning te weinig aandacht besteed aan de geschiedenis en wijdere omgeving van deze mannen en hun afkomst. Hun dispositie in de genocidale situatie waarin zij belandden moet tot op zekere hoogte gevormd zijn door de nederlaag van de Eerste Wereldoorlog, de daaropvolgende politieke en economische crisis en de totstandkoming van het Derde Rijk.¹⁴

De mate waarin persoonlijke dispositie en politiek-culturele achtergrond een rol spelen met betrekking tot genocidale daders is onderwerp van debat.¹⁵ Dat ze een rol spelen staat echter buiten kijf. De verschillen in omgang met de genocidale situatie kunnen anders lastig verklaard worden: hoe kan het dat de meesten wel deden wat van ze gevraagd werd en anderen weigerden of probeerden te weigeren? Een zuiver situationisme kan dit niet verklaren.

Het is overigens het vermelden waard dat situatie en dispositie geen tegenpolen zijn. Veel meer zijn het twee kanten van dezelfde medaille. De persoonlijke dispositie heeft door handelingen die eruit volgen invloed op hoe de historische omstandigheden vorm krijgen en hoe ze door de persoon in kwestie begrepen en ervaren worden. Andersom hebben de historische omstandigheden invloed op de persoonlijke dispositie, die onderhevig is aan verandering door deze omstandigheden.¹⁶ De twee staan dus voortdurend met elkaar in verbinding, oefenen invloed op elkaar uit en zijn samen bepalend voor het handelen van een individu.

Uiteindelijk zal de rol die situatie en dispositie innemen per casus verschillen en dat zal voor Duch niet anders zijn. Hiermee komen we terug bij de zaak van Duch en wat daaraan zo interessant is: hij gaf opdracht tot de gruweldaden die in S-21 werden gepleegd en heeft daar zelf aan meegedaan. Dit heeft op dat moment van hem een bepaalde afstand tot zijn slachtoffers gevegd: medeleven had hij toen niet. Daarentegen heeft hij in de rechtbank spijt betuigd en berouw en medeleven getoond.¹⁷

Duch is iemand die zegt ideologisch bevoegen te zijn geweest en mede daarom de orders te hebben uitgevoerd die hij heeft uitgevoerd. Hij betuigde spijt over deze daden en toonde berouw en medeleven met de slachtoffers en hun nabestaanden. Tegelijkertijd pleitte hij voor zijn vrijlating omdat hij slechts orders opvolgde, een slachtoffer van het systeem was en naar eigen zeggen niet een van de verantwoordelijkste daders was.

Zoals het voor de 'ordinary men' van Browning nodig is om hun achtergrond te schetsen (Weimarrepubliek, crisis, geïnstitutionaliseerd antisemitisme), geldt dat ook voor Duch. Voor Duch waren het de Rode Khmer, zijn ideologie, de Cambodjaanse genocide en meer specifiek de S-21-gevangenis die zijn situatie bepaalden. Zijn daderschap kan van deze context dan ook niet los worden gezien.

CAMBODJA, DE RODE KHMER EN S-21

Na tientallen jaren een Franse kolonie te zijn geweest, werd op 9 november 1953 officieel het koninkrijk Cambodja uitgeroepen, met Norodom Sihanouk (1922-2012) als koning.¹⁸ Vanaf het begin was er sprake van een instabiele situatie: het verschil tussen stad en platteland in rijkdom en privileges was groot en werd ook als zodanig ervaren, wat tot ontevredenheid leidde.

Ondanks onderwijsvernieuwingen van koning Sihanouk, waardoor veel meer mensen een opleiding konden volgen, was er geen werk voor de afgestudeerden. Het onderwijs speelde wel een belangrijke rol in de politieke bewustwording van de nieuwe generatie. Velen sloten zich aan bij de politieke oppositie, waaronder bij de Rode Khmer. Het communisme leek een goed alternatief en leek oplossingen te bieden voor onder andere de ongelijkheid tussen stad en platteland.¹⁹

Sihanouk en zijn generaal Lon Nol (1913-1985) probeerden de groeiende ontevredenheid en de daaruit voortkomende oppositie tegen te gaan door een repressief beleid te voeren. Opstanden werden keihard neergeslagen wat de ontevredenheid en het verzet alleen maar deed toenemen. Ook de naar Cambodja uitwaaiende Vietnamoorlog was een belangrijke destabiliserende factor. Veel Vietnamese communistische guerrillastrijders hielden zich in de Cambodjaanse jungle schuil.²⁰ In een poging hen terug Vietnam in te drijven besloot de Amerikaanse president Richard Nixon in

het geheim Cambodjaanse doelen te laten bombarderen. Het plan werkte averechts: de Vietcong gingen alleen maar dieper de jungle in. Daarmee drongen ook de tapijtbombardementen en de napalmbommen steeds dieper het neutrale Cambodja binnen, met vele tienduizenden slachtoffers als gevolg.²¹

De politieke chaos was compleet toen generaal Lon Nol via een staatsgreep op 18 maart 1970 aan de macht kwam.²² Zijn beleid was sterk op de Verenigde Staten georiënteerd. Daarnaast nam de repressie alleen maar toe. Extreme groeperingen als de Rode Khmer wonnen hiermee aanhangers en terrein. De Rode Khmer bracht de verwoesting van de bombardementen in verband met het door de Verenigde Staten gesteunde regime van Lon Nol.²³ Gaandeweg kreeg de beweging steeds meer aanhangers en Cambodjaans grondgebied in handen.

Op 17 april 1975 nam de Rode Khmer hoofdstad Phnom Penh in en had de beweging de macht in handen in Cambodja. Zij riepen Democratisch Kampuchea uit. Direct begonnen zij met het implementeren van hun ideeën. Zij wilden de Culturele Revolutie in China van Mao Zedong (1893–1976) overtreffen in volledigheid en snelheid.²⁴ Vanaf de grond moest in een letterlijk moordend tempo een perfect egalitaire, agrarische samenleving worden verwezenlijkt, alvorens de stap naar een industriële samenleving te kunnen maken.²⁵

Dit betekende ten eerste dat de stadsbevolking gedeporteerd werd naar het platteland, om daar op het land te werken.²⁶ De grenzen werden gesloten. Religie, geld en familiebanden werden afgeschaft. Alles moest collectief worden en alles moest vanaf nu in het teken staan van de Organisatie (*Angkar*).²⁷ Aan de Organisatie was iedereen zijn loyaliteit verschuldigd. De mensen achter de Organisatie bleven vrijwel anoniem. Pol Pot (1925–1998), leider van de Rode Khmer en tijdens het bewind premier van Democratisch Kampuchea, bleef bijvoorbeeld lange tijd bij de Cambodjaanse bevolking onbekend.²⁸

De ideologie van de Rode Khmer was verder gericht op het bereiken van een raciale puurheid, het smeden van een puur Khmervolk.²⁹ In de praktijk betekende dit het ‘terugveroveren van verloren grondgebied’ in Vietnam en Thailand en het zuiveren van de eigen bevolking.³⁰ De etnische zuiveringen richtten zich voornamelijk tegen Chinezen, Vietnamezen, Thai en de islamitische Cham.³¹ Deze groepen moesten extra hard werken en kregen minder voedsel. Gecombineerd met systematische discriminatie zorgde dit ervoor dat een hoog percentage van deze bevolkingsgroepen overleed.³² Ook religie werd afgeschaft, met als een van de belangrijkste doelstellingen het uitroeien van het boeddhisme.³³

Met de inval van het Vietnamese leger kwam een einde aan Democra-

tisch Kampuchea. De twee landen waren al meer dan een jaar in oorlog met elkaar.³⁴ Op 25 december 1978 viel Vietnam het land binnen en tot ieders verbazing slaagde het erin al op 7 januari 1979 de hoofdstad Phnom Penh te veroveren.³⁵ Het land en zijn inwoners waren uitgeput door een volledig zelfdestructief regime. Vietnam had de Rode Khmer na een terreurregime van vier jaar gestopt. Naar schatting had de Rode Khmer de dood van twee miljoen mensen op zijn geweten, ongeveer een kwart van de bevolking. Zij stierven voor het grootste deel door uitputting, dwangarbeid, ondervoeding en door moord.³⁶

Ook was de Rode Khmer vanaf het begin af aan bezig met zuiveringen binnen de eigen partij en het eigen volk. Minister van Defensie Son Sen zorgde voor het opzetten van de veiligheidspolitie en veiligheidscentra, die tot doel hadden onzuivere elementen (zoals intellectuelen en andere vijanden van de revolutie) gevangen te nemen, te heropvoeden of gewoonweg te executeren. De veiligheidspolitie en veiligheidscentra waren de verwezenlijking hiervan en speelden dus een cruciale rol. Door heel Cambodja zette de Rode Khmer een gevangenisnetwerk op, met S-21 in Phnom Penh als centrum en Duch aan het hoofd.³⁷

Toen de Vietnamezen Phnom Penh innamen ontdekten zij dit gruwelijke geheim. S-21 was een voormalige middelbare school die jarenlang gefungeerd had als verhoor- en martelcentrum van de Rode Khmer. In hun haast hadden de vluchtende Cambodjanen alles intact achtergelaten.³⁸ Martelwerktuigen lagen nog verspreid door de gevangenis en het bloed op de vloeren van verhoorkamers was nog niet opgedroogd.³⁹ In nabijgelegen huizen werden duizenden verhoorschriften, portretfoto's, onontwikkelde negatieven en communistische geschriften gevonden.

Bij binnenkomst van een gevangene in S-21 stond de schuld al bij voorbaat vast.⁴⁰ De procedure was vaak als volgt: de persoon werd geblinddoekt binnengebracht. De blinddoek werd afgedaan, er werd een foto genomen voor het dossier en de persoon werd naar zijn of haar cel geleid. De persoon werd vastgeketend. Zelden was er een bed aanwezig. Als het tijd was, leidde het personeel de persoon naar een van de verhoorkamers.⁴¹

De ondervrager was op twee dingen gebrand: ten eerste een bekentenis van misdaden tegen het regime en de revolutie. Ten tweede het geven van namen: de logica was dat het vermeende sabotagenetwerk uit vele personen bestond en dat dit netwerk in zijn geheel opgerold moest worden.⁴² Dikwijls kreeg de gevangene drie keuzes voorgelegd: hij handelde in opdracht van de Vietnamezen, de KGB of de CIA.⁴³ Zowel de gevangenen als de ondervragers hadden van de laatste twee vaak nog nooit gehoord.⁴⁴ De ondervragers wisten slechts dat medewerking van de gevangene aan een van deze organisaties zijn doodvonnis betekende. Toch bekende uiteinde-

lijk iedere gevangene werkzaam te zijn geweest voor een van deze partijen en zo geprobeerd te hebben de revolutie te ondermijnen. Zodra de bekentenis naar tevredenheid was opgeschreven en het dossier compleet was, werd de gevangene naar Choeung Ek (nu beter bekend als de Killing Fields) gebracht om daar geëxecuteerd te worden.⁴⁵

LEVENSLLOOP

De beschreven ongelijkheid en onvrede voor de Rode Khmer hebben op Duch een diepgravende invloed gehad. Hij groeide op het platteland op en zag daar de ongelijkheid en onrechtvaardigheid. Als leerling en daarna als leraar zag hij hoe mensen door het repressieve regime uit zijn klas werden opgepakt vanwege illegale activiteiten. Ook Duch raakte betrokken bij het verzet.⁴⁶

Uiteindelijk kwam Duch ook zelf gevangen te zitten. Na inmenging van een voormalig docent en mentor kwam hij weer vrij en sloot hij zich aan bij de Rode Khmer.⁴⁷ In 1973 kreeg hij de leiding over zijn eerste gevangenis: M-13. Het was hier dat hij zijn ervaring opdeed als gevangenisdirecteur, met het verhoren van gevangenen en het rekruteren van personeel.⁴⁸ Hier leerde hij een gevangenis te structureren, zijn ondergeschikten aan te sturen en marteltechnieken toe te passen en op te dragen. Zowel in de M-13 als in S-21 heeft Duch zelf ook deelgenomen aan martelingen.⁴⁹ Duch werd uiteindelijk hoofd van de veiligheidspolitie, de Santebal. Vanaf 1976 was hij directeur van S-21.⁵⁰ Dat bleef hij tot de Vietnamezen Phnom Penh innamen.

Ook na de val van de Rode Khmer bleef Duch bij de beweging actief. Daarnaast deed hij vrijwilligerswerk bij de wederopbouw van het land, onder andere als leraar. Kort na het overlijden van zijn vrouw begon hij met het bijwonen van kerkdiensten en liet hij zich uiteindelijk dopen. De missionaris die hem doopte zei dat dit Duch volledig heeft veranderd.⁵¹

Onder de naam Hang Pin bleef Duch heel lang onopgemerkt, tot Nic Dunlop, die een biografie schreef over zijn zoektocht naar Duch, hem in 1999 vond en herkende van een oude foto. Bij confrontatie met zijn verleden bekende Duch uiteindelijk zijn daden en zei hij: 'It is God's will that you are here, (...) now my future is in God's hands.'⁵² Kort na de ontdekking gaf Duch zich over en werd hij in detentie geplaatst. Pas in 2007 werd hij door de toen net opgerichte rechtbank ECCC officieel aangeklaagd en gevangengezet. Het officiële proces tegen de man die verantwoordelijk was voor de duizenden doden in S-21 begon op 30 maart 2009.⁵³

IN DE RECHTBANK

Toen Duch in 1999 gearresteerd werd, moest de rechtbank die zijn daden zou berechten nog in het leven worden geroepen. Twee jaar eerder

had de Cambodjaanse regering de Verenigde Naties om hulp gevraagd bij het opzetten van een rechtbank om de belangrijkste en meest verantwoordelijke personen uit het Rode Khmerregime te berechten. Uiteindelijk kwam het besluit er in juni 2003. Met veel gesteggel kwam toen de ECCC tot stand. Duch was de eerste persoon tegen wie een rechtszaak werd aangespannen door de rechtbank⁵⁴

Er is in de loop van de tijd veel kritiek geweest op de rechtbank. De totstandkoming en het functioneren kostten ongelofelijk veel geld. De totstandkoming heeft onder andere zo lang geduurd omdat Cambodja verregaande invloed wilde in de juridische processen (met bijvoorbeeld een groot aantal Cambodjaanse rechters in ieder proces). Bovendien was de overgrote meerderheid van de mensen die berecht zouden kunnen worden door rechtbank inmiddels overleden of hoogbejaard.⁵⁵

Duch was 66 jaar toen het proces tegen hem begon en daarmee was hij de jongste die berecht werd. Vanuit het hele land was de interesse voor het proces enorm: tienduizenden

mensen woonden gedeeltes van het proces bij. Niet zo gek als bedacht wordt dat dit de eerste persoon was die verantwoordelijk werd gehouden voor een deel van de Cambodjaanse massamoorden. De processen boden een kans om met het collectieve verleden in het reine te komen. De verantwoordelijkste mensen werden gestraft, met de rest moest geleefd worden. Het idee, misschien de illusie, van een nieuw begin.

I feel very sorry about the killings and the past – I wanted to be a good communist; I did not take any pleasure in my work (...). I am so sorry. The people who died were good people. There were many men who were innocent.⁵⁶

Deze woorden sprak Duch tegen Dunlop in 1999. Deze spijtbetuyging uitte hij opnieuw tijdens zijn proces. In 2007 begonnen de voorbereidende ondervragingen voor de rechtszaak, die op 30 maart 2009 begon. Op 31 maart 2009 kwam Duch zelf aan het woord:



Duch hoort op 3 februari 2012 dat hij in hoger beroep tot levenslang wordt veroordeeld.
(bron: foto door Nhet Sok Heng (ECCC))

I would like to express my regret and my deepest sorrow for all the crimes committed by the Communist Party of Kampuchea from 17 April 1975 to 6 January 1979. (...) I am legally responsible for the crimes committed at S-21, especially the acts of torture and the executions (...) I wish to apologize (...) whenever I recall the past, I am deeply pained and I am racked with remorse. (...) At present, I have the deepest sorrow and regret, and I feel ashamed and uneasy. (...) I have decided to co-operate with the ECCC because this is the only way for me to help bring reliefs and condolences for all of the crimes that I committed against my own people and all the anguish caused by the crimes at S-21 in particular, and the crimes committed by the Communist Party of Kampuchea in general.⁵⁷

Duch combineerde deze spijtbetuiging met een gangbaardere opstelling van de genocidale dader:

I have already told the Co-Investigating Judges that I was a hostage, a mere puppet in the criminal regime. (...) I never dared even to think about disputing or opposing the orders from the top, despite knowing that they were criminal.⁵⁸

Hier bevindt zich een spanning: Duch verenigde een aantal kenmerken van de genocidale dader in de rechtbank in zichzelf die eerder niet tegelijkertijd in één persoon aanwezig waren. Voor Duch waren het als een radertje in een systeem functioneren en het desondanks moreel en juridisch verantwoordelijk zijn voor de in S-21 gepleegde misdrijven blijkbaar met elkaar te verenigen. Bovendien betuigde hij hierover spijt.

Hij pleitte desalniettemin voor vrijspraak, wat leidde tot verontwaardigde reacties. Degenen die Duch eerder hadden geprezen om zijn oprechtheid hadden er nu genoeg van: nu was blijkbaar toch zijn ware aard boven gekomen. Ondanks zijn verzoek tot vrijlating werd Duch op 3 februari 2012 in hoger beroep tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld.⁵⁹

CONCLUSIE

Duch was als directeur van de S-21-gevangenis in Phnom Penh verantwoordelijk voor de dood van minimaal 12.272 gevangenen, waarvoor hij uiteindelijk levenslang in de cel belandde. Zijn daderschap moet bezien worden in het licht van de geschiedenis van Cambodja en de plaats van Duch daarin: de jarenlange bestuurlijke chaos, de Vietnamoorlog, de verschillen tussen stad en platteland en de opkomst van het communisme. Zijn gedrag

in de rechtbank is een ingewikkelde en geraffineerde combinatie van uiteenlopende uitspraken, te verklaren door verschillende factoren.

Er zijn verschillende duidingen te geven aan de spijtbetuigingen van Duch. Allemaal hebben ze een rol gespeeld in Duch's uiteindelijke bekentenis. Hij wilde onder andere in het reine komen met zichzelf en met de Cambodjaanse bevolking. Op deze manier bezien is zijn spijtbetuiging voor een deel ingegeven door zijn bekering tot het christendom en kan zijn spijtbetuiging zodanig ook als biecht worden gezien.

Strafvermindering was ook een belangrijk motief voor Duch. Enerzijds probeerde hij dit te bewerkstelligen door een coöperatieve houding aan te nemen tijdens het proces, en zijn juridische verantwoordelijkheid voor het tribunaal te bevestigen. Anderzijds probeerde hij dit te doen door te bepleiten dat hij feitelijk geen keus had gehad, slechts een gegijzelde van het regime was geweest.

Kortom, Duch's bekentenis is een complex geheel waarbij verschillende motieven een rol hebben gespeeld. Dit betekent echter niet dat zijn beweringen op geen enkele manier oprecht zijn. Maar er zijn voor daders in de rechtbank altijd redenen om te zeggen wat ze zeggen. Zo ook voor Duch.

Wouter Padmos volgt de master Holocaust- en Genocidestudies aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is vooral geïnteresseerd in ideeëngeschiedenis, nationalisme en genocidestudies.

NOTEN

- 1 'Compilation of statements of apology made by Kaing Guek Eav alias Duch during the proceedings', 3-5. http://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/publications/Case001Apology_En_low_res.pdf (21 juni 2016).
- 2 Abram de Swaan, *Compartimenten van Vernietiging. Over genocidale regimes en hun daders* (Amsterdam 2015) 179.
- 3 Nic Dunlop, *The Lost Executioner. The Story of Comrade Duch and the Khmer Rouge* (London 2010) 7. 'SUMMARY OF APPEAL JUDGEMENT Case File 001/18-07-2007/ECCC/SC (KAING Guek Eav) 3 February 2012', 1. <https://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/documents/court/03022012Summary-Eng.pdf> (21 juni 2016).
- 4 Dunlop, *Lost Executioner*, 323.
- 5 De Swaan, *Compartimenten*, 224-225.
- 6 *Ibidem*, 27-28.
- 7 Thierry Cruvellier, *The Master of Confessions*. (New York 2014) 8, 37.
- 8 David Chandler, *Voices from S-21. Terror and History in Pol Pot's Secret Prison* (2000) 6. 'SUMMARY OF APPEAL JUDGEMENT Case File 001/18-07-2007/ECCC/SC (KAING Guek Eav) 3 February 2012', 1. <https://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/documents/court/03022012Summary-Eng.pdf> (3 juni 2016).
- 9 De Swaan, *Compartimenten*, 26, 34-35.
- 10 Hannah Arendt, *Eichmann in Jerusalem. A Report on the Banality of Evil* (2006) 252; David Cesarani, *Eichmann. His Life and Crimes* (London 2004) 358-361.
- 11 De Swaan, *Compartimenten*, 26.
- 12 Christopher Browning, *Ordinary Men. Reserve Police Battalion 101 and the Final Solution in Poland* (1992).
- 13 *Ibidem*, 188-189.
- 14 De Swaan, *Compartimenten*, 249-251.
- 15 *Ibidem*, 32, 39.
- 16 *Ibidem*, 42.
- 17 'Compilation of statements of apology made by Kaing Guek Eav alias Duch during the proceedings', 3-5. http://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/publications/Case001Apology_En_low_res.pdf (21 juni 2016).
- 18 Ben Kiernan (ed. NIOD), *De Genocide in Cambodja*, 74.
- 19 Alexander Laban Hinton, *Why Did They Kill? Cambodia in the Shadow of Genocide* (London 2005) 7. Ben Kiernan (ed. NIOD), *De Genocide in Cambodja*, 74. Dunlop, *Lost Executioner*, 54-55.
- 20 Hinton, *Why Did They Kill*, 8.
- 21 *Ibidem*.
- 22 *Ibidem*, 7-8.
- 23 *Idem*.
- 24 Eric D. Weitz, *Century of Genocide*, 149-150.
- 25 *Idem*.
- 26 Weitz, *Century of Genocide*, 150.
- 27 *Ibidem*, 151.
- 28 Hinton, *Why Did They Kill*, 132-133.
- 29 Kiernan, *Genocide in Cambodja*, 77.
- 30 *Idem*.
- 31 *Ibidem*, 80.
- 32 *Idem*.
- 33 *Ibidem*, 79.
- 34 Chandler, S-21, 1.
- 35 *Idem*.
- 36 *Ibidem*, vii.
- 37 Dunlop, *Lost Executioner*, 103. Chandler, S-21, 20.
- 38 Chandler, S-21, 3.
- 39 *Idem*.
- 40 *Ibidem*, 6.
- 41 *Ibidem*, 1-6, 77-78.
- 42 Hinton, *Why Did They Kill*, 138-139; Chandler, S-21, 6.
- 43 Chandler, S-21, 94. Rithy Panh, *Khmer Rouge Killing Machine*, 1:12:51. De KGB en de CIA zijn respectievelijk de Russische en de Amerikaanse geheime dienst.
- 44 Cruvellier, *Master of Confessions*, 30-31.
- 45 Chandler, S-21, 139-140.
- 46 Dunlop, *Lost Executioner*, 65.
- 47 *Idem*.
- 48 *Ibidem*, 83-89.
- 49 *Ibidem*, 89.
- 50 Chandler, S-21, 4.
- 51 Dunlop, *Lost Executioner*, 249.
- 52 *Ibidem*, 272.
- 53 Case 001, <https://www.eccc.gov.kh/en/case/topic/1> (21 september 2017).
- 54 'Introduction to the ECCC', <https://www.eccc.gov.kh/en/about-eccc/introduction> (21 juni 2016).
- 55 Charlie Campbell, 'Cambodia's Khmer Rouge Trials Are a Shocking Failure', *Time*, 13 februari 2014 (21 juni 2016). <http://time.com/6997/cambodias-khmer-rouge-trials-are-a-shocking-failure/> 'RECENT DEVELOPMENTS AT KHMER ROUGE TRIBUNAL DRAW PRAISE, CRITICISM', *International Justice Resource Center*, 28 januari 2016, (21 juni 2016) <http://www.ijrcenter.org/2016/01/28/recent-developments-at-khmer-rouge-tribunal-draw-praise-criticism/>.
- 56 Dunlop, *Lost Executioner*, 272, 274.
- 57 'Compilation of statements of apology made by Kaing Guek Eav alias Duch during the proceedings', 3-5. http://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/publications/Case001Apology_En_low_res.pdf (21 juni 2016).

58 'Compilation of statements of apology made by Kaing Guek Eav alias Duch during the proceedings', 3-5. http://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/publications/Case001Apology_En_low_res.pdf (21 juni 2016).

59 SUMMARY OF APPEAL JUDGEMENT, *Case File 001/18-07-2007/ECCC/SC (KAING Guek Eav)*, 3 februari 2012 (21 juni 2016).